

מסורת הש"ס

א) תמוזה כה: ב) יצמות עה: ג) יצמות פה: ד) גיטין סה. ערכין טט.: ה) נצמזי נוסף: כתיב, ו) יצמות פה: ז) נצמזי נוסף: לארץ ישראל, ח) שם עז. נלקמן עד., ט) נצמזי נוסף: לארץ ישראל גבוהה מנצל, י) זנחים נד: סנהדרין פ., יא) נדפז"ר שחולד, יב) נדברים כג, יג) לעיל יד ע"ב, יד נוקלה כה. טז. וע"פ ערכין טז ע"א, טז) נצמזי נוסף: לארץ ישראל, טז) יצמות סא ע"א, וע"פ מדי"ה אין זונה, טז) נלקמן עג ע"א, טז) נצמזי שנר"ף נוסף: לפלוני, ק) נלקמן עד., ק) נדפז"ר הוה לשנויי ליה, נדנז"ל הוה מזי לשנויי ליה, טז) וע"ע חוס' לעיל טו ע"א ד"ה ואדיל האשכנזי, טז) נדנז"ל מן הפסולין. וכה"נ צמזי שנר"ף.

תורה אור השלם

1. אם אדניו יתן לו אשה וְהָיָה לוֹ בָּנִים וְאִבְנֵי בָנוֹת הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תְּהִיָּה לְאִדְוָנָהּ וְהוּא יֵצֵא בְגִפּוֹ:
2. לֹא יָבֵא מְקוֹר בְּקֹהֶל יָם דּוֹר עֲשָׂרִי לֹא יָבֵא לוֹ בְּקֹהֶל יָם דְּרִבִּים כֹּג ג' נָשָׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי קֹהֶל מִחוּץ בְּנֵי לִוִּי לְמִשְׁפַּחָתָם לְבֵית אֲבֹתָם:
במדבר ד ב
4. כִּי יִפְּלֵא מִמֶּךָ דָּבָר לְמִשְׁפַּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין גִּנְיָ לְגִנְיָ דְּבִרְיָ רִבְיָ בִּשְׁעָרֵךָ וְקִמּוֹת וְעֵלְתִּי אֶל הַקּוֹסֶף אֲשֶׁר יִבְרֹךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ דְּבִרִּים י ח

מוסף רש"י

הולד כמותה. משומר, דבריו קיימין. והולד עבד (תמוזה כה). מאי תלמודא. קרא משמע טפי כר' יוסי הגלילי, דמשמע דהולדות הולכין אחר האם (שם). אין עבד עברי נהוג. דליתו מוכר זמן הוה (שוכין כט). אלא בזמן שהיובל נהוג. דעתינן ואלו אל משפחתו משנו (גיטין סח.).

הדרן עלך האומר

שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל. וקמת ועלית אל המקום שעת מינה אין לך עיר צארין ישראל שאין ירושלים גבוה ממנה (סנהדרין יז). מכל שערך קרי עליה משם לבית המקדש (יובלים ד:ד).

האומר פרק שלישי קידושין

האומר לשפחתו. מעוברת: **הרי אם צפ חורין**. צגט שחרור זה וולדך עבד: **ולדה כמוה**. משוחרר כדיליף בסיפא שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה בזמן שהאשה לאדוניה הולד י שתלד לאדוניה אין האשה לאדוניה אין הולד לאדוניה: **מאי סלמודא**. היכא שמעינן מהאי קרא דבריו קיימין: **אמר רבא אדרבי יוסי הגלילי**. האי קרא אדרבי יוסי קאי ולדה כמוה משום שנא' כו': **מתנאי יונין ממזרין ליטעה**. מפסול זרעם שלא יהו צניהם ממזרים: **בנה עבד**. ואין ממזר דהא ולדה כמוה: **זן חורין**. ומותר בישראלית: **הרי זה עבד ממזר**. בגמרא יליף לה טעמא: **גבאי נפסילה קאמר**. ממזר נושא שפחה דקסבר דכי כתיב ו לא יהיה קדש בישראל כשר כמיז ולא בממזר: **או דיעבד קאמר**. ממזר שנשא שפחה חבל לכתחילה לא ישא דהא ישראל הוא וקרינא ביה לא יהיה קדש (דברים כג) דמתרגמינן לא יסב גברא וגו' דשפחה הרי היא כבהמה וציאותיה הפקר וקדישות: **טיהרם אם הוהרים**. שילכו למקום שאין מכירין ויאמר עבד אני ונשא שפחה ואין מוחה בידו: **ואם הנקבות לא טיהרם**. אין דרך אשה לגלות ממקומה ולבזק תחבולות לינשא בסתר מאחר שיט מוחין בידה חלמא ר' טרפון דיעבד קאמר דאי לכתחילה כיון דאין מוחין בידה ממזרת נמי מנסיב לעבד: **עבד כנעני אין לו חיים**. אינו ממיחם אחר אציו דכמיז (גדלשות כג) עס החמור עס הדומה לחמור כבהמה שאין הולד כרוך אחרי הכז הילכך אי מיינסבא לעבדא לא מהני מיד: **אי אקדמסיך אטרהסיך לנצח**. אם הייתי מכירך קודם שנשאת אשה הייתי משייך ענה לטיהר בנית: **שפיר**. שהיה אומר לו ליקח שפחה: **מאי ניהו**. מאי הוה אמר ליה איסורא לא היה מינסבי ענה למיעבד. ומשני דמינסבי לו ענה ואמר ליה זיל גנוב ומיזדבן לעבד עברי ותהא שפחה מותרת לך דמכרוהו בית דין רבו מוסר לו שפחה כנענית ולא מוכר עזמוי ולהכי נקט זיל גנוב. והוא הדין נמי מזי לאקשווי מי שרי לאנסובי ענה למיגנב אלא מקשיא אחרת סלקיה דאי הוה מקשי ליה הא הוה מזי ליה לשנויי אלא דאמר ליה מכור עזמן לעבד עברי וכרבי אליעזר דאמר בפרק קמא (לעיל דף יד:) זה חזר רבו מוסר לו שפחה כנענית: **והאמר מר**. במסכת ערכין: **אלא בזמן שהיובל נוהג**. דמזי למקרי ביה עד שנת היובל יעבוד י עמך י: לא יבא לו. דזר אחריו הוא מושך דהכי משמע דזר עשירי לא יבא אפילו אין צו דז ממזרות אלא מאותו: **כולד צמעי בהמה דמי**. שאין מתייחסם אחר אציו כלל:

עשרה יוחסים עלוי מבבל כהני לויי ישראל חללי גירי וחרורי ממזירי נתיני שתוקי ואסופי יכהני לויי וישראל מותרין לבא זה בזה ולויי ישראל חללי גירי וחרורי מותרין לבא זה בזה ^גגירי וחרורי ^הממזירי ונתיני שתוקי ואסופי כולם מותרין לבא זה בזה ואלו הם שתוקי ^בכל שהוא מכיר את אמו ואינו מכיר את אביו ואסופי כל שנאסף מן השוק ואינו מכיר לא את אביו ולא אמו אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי: **גבאי עשרה יוחסים עלוי מבבל**: מאי איריא דתני עלוי מבבל ניתני הלכו לארץ ישראל מילתא אנב אורחיה קמ"ל ^אבדתניא וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוה מכל הארצות בשלמא בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל היינו דכתיב

עשרה יוחסין עלוי מבבל כשעלו בני הגולה. ובגמרא מפרש לה דאשמועינן שמשפחות שבצלב מיוחסות הן שהפריש עזרא כל הפסולין משם והולכין עמוי: **חללי**. כהנים חללין שנולדו מפסולי כהונה: **וחורוי**. משוחררי: **נתיני**. גזעונים שמלו צימי יהושע ואמרינן ביצמות (דף עח:) דוד גזר עליהם: **שקווי ואסופי**. מפרש להו ואזיל לחיזוהו שתוקי כו': **לוי וישראלי חללי גירי וחרורי מוסרים לצא זה בזה**. אצל כהנים בחללי גירי וחרורי לא שחללה בלאו וגירות ומשוחררת בחזקת זוניה ^ש: **גירי וחרורי ממזרים כו' מוסרים לצא זה בזה**. דקסבר קהל גרים לא איקרי קהל ^א ולא הזהירו ממזרים לצא בקהל גרים אצל לויים ישראלים בממזרי לא ושמוקי ואסופי ספק ממזרים הם ונותרים להתערב בממזרים כדאמר בגמרא (לקמן דף עג.) בקהל דלא יבא בקהל ספק יבא: **ואינו מכיר אם אציו**. וכשקורא ^ט פלוני אבא חמו משתקמו: **דדוקי**. בגמרא ^א מפרש ליה: **גבאי מילסא אגב אורחיה קא משמע לן**. על פי דרכו שהיה הולך ומדבר דבריו ליוחסין השמיענו ולמדנו דבר חדש בלישנא דנקט ולמדנו עוד ממנו דא"י גבוה מנצל: **בשלמא בית המקדש גבוה**. דשמעת מינה דהא צארך ישראל שמתעי קרא:

הבנים. אלא אי אמרת. טעמא דרבי טרפון דיעבד, אבל לכתחלה אסור, ודאי רבי שמלאי לא משיאו עצה שיגנוב ועבד עברי שמכרוהו ב"ד מותר בשפחה ולא מוכר עצמו [לעיל יד, ב], ולהכי נקט זיל גנוב. והוא הדין דמצי לאקשווי מי שרי לאינסובי עצה למגנב, אלא דהוה מתרין ליה דס"ל כו' אליעזר דאמר [שם] אפילו מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית. והאמר מר. במסכת ערכין [כט, א]. אין דין עבד עברי נוהג [אלא בזמן שהיובל נוהג]. דקרינן ביה עד שנת היובל יעבוד עמך [ויקרא כה, מן]. הלכה כרבי טרפון. דממזר נושא שפחה אפילו לכתחלה דאפילו איסורא דרבנן ליכא שלא גזרו על השפחה לממזר מפני תקנת בניו. **סליק פירקא. מתנאי**. עשרה יוחסין עלוי. כשעלו (לגולה) [בני הגולה]. חללי. כהנים שנולדו מן ה הפסולות לכהונה. חרורי. משוחררים. נתיני. גזעונים שמלו בימי יהושע ואמרין בריכות [נח, בן] דרודו גזר עליהם. לבא. כהני לויי וישראלי מותרים לשאת זה את זה. אבל חללה היא בלאו לכהן וגירות ומשוחררת ספק ונותן ניתנו. גירי. קסבר לא אקרר קהל.

סא.

אלא אי אמרת דיעבד מאי ניתנו. פי' הקונטרס מאי האי דקאמר ליה איסורא לא הוה מנסיב ליה ענה למיעבד וה"ה נמי כשא"ל זיל גנוב ואיזדבן עבד דהוה מזי לאקשווי ומי שרי להשיאו ענה לגנוב ולעשות איסורא אלא גמרא פריך שפיר עוי"ל דאי הוה מקשה ליה הכי הוה י ליה לשנויי דאמר ליה זיל ומכור עזמן וכר' אליעזר דאמר (לעיל דף יד:) אחד זה ואחד זה רבו מוסר לו שפחה כנענית ^א:

הדרן עלך האומר

ממזרין ליטהר כיצד ממזר שנשא שפחה ^ה הולד עבד שיחררו נמצא הבן בן חורין ^ב רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר: **גבאי איבעיא להו רבי טרפון לכתחילה קאמר או דיעבד קאמר תא שמע אמרו לו לרבי טרפון טיהרת את הזכרים ולא טיהרת את הנקיבות ואי אמרת לכתחילה קאמר ממזרת נמי תינסיב לעבדא עבד אין לו חיים תא שמע דאושפויכניה דרבי שמלאי ממזר הוה ואמר ליה אי אקדמתך טהרתינהו לבנך אי אמרת בשלמא לכתחילה שפיר אלא אי אמרת דיעבד מאי ניהו דמנסיב ליה עצה ^א ואמר ליה זיל גנוב ואיזדבן בעבד עברי ובשני דר' שמלאי עבד עברי מי הוה והאמר מר ^ז אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג אלא לאו שמע מינה רבי טרפון לכתחילה קאמר ישמע מינה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון: **רבי אליעזר** אומר הרי זה עבד ממזר: **אמר ר' אלעזר** מאי טעמיה דרבי אליעזר דאמר קרא ^ז לו חלך אחר פסולו ורבנן ההוא ^הבישראל שנשא ממזרת ^ט סלקא דעתך אמינא ^כלמשפחותם לבית אבותם כתיב אתאא לו אפקיה ורבי אליעזר לאו ^אע"ג דכתב למשפחותם לבית אבותם אתאא לו אפקיה הכא נמי אף ^עג"ג דכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה אתאא לו אפקיה ורבנן כל ולד במעי שפחה כנענית כולד במעי בהמה דמי:**

הדרן עלך האומר

עשרה יוחסים עלוי מבבל כהני לויי ישראל חללי גירי וחרורי ממזירי נתיני שתוקי ואסופי יכהני לויי וישראל מותרין לבא זה בזה ולויי ישראל חללי גירי וחרורי מותרין לבא זה בזה ^גגירי וחרורי ^הממזירי ונתיני שתוקי ואסופי כולם מותרין לבא זה בזה ואלו הם שתוקי ^בכל שהוא מכיר את אמו ואינו מכיר את אביו ואסופי כל שנאסף מן השוק ואינו מכיר לא את אביו ולא אמו אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי: **גבאי עשרה יוחסים עלוי מבבל**: מאי איריא דתני עלוי מבבל ניתני הלכו לארץ ישראל מילתא אנב אורחיה קמ"ל ^אבדתניא וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוה מכל הארצות בשלמא בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל היינו דכתיב

עשרה יוחסין עלוי מבבל כהני לויי ישראל חללי גירי וחרורי ממזירי נתיני שתוקי ואסופי יכהני לויי וישראל מותרין לבא זה בזה ולויי ישראל חללי גירי וחרורי מותרין לבא זה בזה ^גגירי וחרורי ^הממזירי ונתיני שתוקי ואסופי כולם מותרין לבא זה בזה ואלו הם שתוקי ^בכל שהוא מכיר את אמו ואינו מכיר לא את אביו ולא אמו אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי: **גבאי עשרה יוחסים עלוי מבבל**: מאי איריא דתני עלוי מבבל ניתני הלכו לארץ ישראל מילתא אנב אורחיה קמ"ל ^אבדתניא וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוה מכל הארצות בשלמא בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל היינו דכתיב

עשרה יוחסין עלוי מבבל כשעלו בני הגולה. ובגמרא מפרש לה דאשמועינן שמשפחות שבצלב מיוחסות הן שהפריש עזרא כל הפסולין משם והולכין עמוי: **חללי**. כהנים חללין שנולדו מפסולי כהונה: **וחורוי**. משוחררי: **נתיני**. גזעונים שמלו צימי יהושע ואמרינן ביצמות (דף עח:) דוד גזר עליהם: **שקווי ואסופי**. מפרש להו ואזיל לחיזוהו שתוקי כו': **לוי וישראלי חללי גירי וחרורי מוסרים לצא זה בזה**. אצל כהנים בחללי גירי וחרורי לא שחללה בלאו וגירות ומשוחררת בחזקת זוניה ^ש: **גירי וחרורי ממזרים כו' מוסרים לצא זה בזה**. דקסבר קהל גרים לא איקרי קהל ^א ולא הזהירו ממזרים לצא בקהל גרים אצל לויים ישראלים בממזרי לא ושמוקי ואסופי ספק ממזרים הם ונותרים להתערב בממזרים כדאמר בגמרא (לקמן דף עג.) בקהל דלא יבא בקהל ספק יבא: **ואינו מכיר אם אציו**. וכשקורא ^ט פלוני אבא חמו משתקמו: **דדוקי**. בגמרא ^א מפרש ליה: **גבאי מילסא אגב אורחיה קא משמע לן**. על פי דרכו שהיה הולך ומדבר דבריו ליוחסין השמיענו ולמדנו דבר חדש בלישנא דנקט ולמדנו עוד ממנו דא"י גבוה מנצל: **בשלמא בית המקדש גבוה**. דשמעת מינה דהא צארך ישראל שמתעי קרא:

הבנים. אלא אי אמרת. טעמא דרבי טרפון דיעבד, אבל לכתחלה אסור, ודאי רבי שמלאי לא משיאו עצה שיגנוב ועבד עברי שמכרוהו ב"ד מותר בשפחה ולא מוכר עצמו [לעיל יד, ב], ולהכי נקט זיל גנוב. והוא הדין דמצי לאקשווי מי שרי לאינסובי עצה למגנב, אלא דהוה מתרין ליה דס"ל כו' אליעזר דאמר [שם] אפילו מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית. והאמר מר. במסכת ערכין [כט, א]. אין דין עבד עברי נוהג [אלא בזמן שהיובל נוהג]. דקרינן ביה עד שנת היובל יעבוד עמך [ויקרא כה, מן]. הלכה כרבי טרפון. דממזר נושא שפחה אפילו לכתחלה דאפילו איסורא דרבנן ליכא שלא גזרו על השפחה לממזר מפני תקנת בניו. **סליק פירקא. מתנאי**. עשרה יוחסין עלוי. כשעלו (לגולה) [בני הגולה]. חללי. כהנים שנולדו מן ה הפסולות לכהונה. חרורי. משוחררים. נתיני. גזעונים שמלו בימי יהושע ואמרין בריכות [נח, בן] דרודו גזר עליהם. לבא. כהני לויי וישראלי מותרים לשאת זה את זה. אבל חללה היא בלאו לכהן וגירות ומשוחררת ספק ונותן ניתנו. גירי. קסבר לא אקרר קהל.

עין משפט נר מצוה

קניג א מיי פ"ז מהל' עבדים הלכה ה טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף סא:

קיד ב מיי פט"ו מהל' אסורי ביאה הל' ג סמג לאהין קז טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף כ: קבז ג מיי פ"א מהל' עבדים הל' י סמג עשין פג טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף יד:

קבז ד מיי פט"ו מהל' אסורי ביאה הל' ד סמג לאהין קז טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף כ: קיז ה מיי סס הל' ב טוש"ע סס סעיף יח:

א ו מיי פט"ז מהל' אסורי ביאה הל' טו טוש"ע אה"ע סימן ח סעיף א: ב ז מיי סס הלכה טז טוש"ע סס סעיף ב ג: ג ח מיי פט"ו סס הל' לג:

ד ט מיי סס הלכה יב: ה י מיי סס הלכה יג טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף לא:

הנהות הב"ח

א) בפשטה שנשא שפחה בנה עבד: (ב) רש"י ד"ה אלא וכו' ענק הס"ד ואח"כ מ"ה לו. לא יבא לו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גב' ואזיל זיל גנוב ואיזדבן עבד. עברי. מה שמקשים העולם מנקרא מלא דלס בגפו יבא בגפו יא' והכא ע"כ לא היה נשוי דלס קן מאי קאמר רבי שמלאי אי אקדימתך אלא ר"ל מקמי שנשא וכפרש"י קושא' זו כמיהה על ספר דברי דוד להט"ו פרשת משפטים והכתיב מזה דמה שאמר הפסוק בגפו יא' הייתי שאין האלזין יכול לכופו אצל אם הוא רואה מותר בשפחה ובמ"ש גם המ"ל פ"ג מהל' עבדים הל' ד' בשם הרענצ"א יעוש"ה ודוק':

תוס' ר"י הזקן

אין לו חיים. לעולם לכתחלה מותר, ואפילו הכי ממזרת אין לה תקנה שאם ננשא לעבד אין הבן מתייחס אחוריו אלא אחריה ונמצא שהוא ממזר. אם קדמתוך. אם הכרותיך קודם שנשאת אשה הייתי משייך עצה שבניה היו כשרים. לכתחלה. ממזר בשפחה מותר, היינו שהיה משיאו לישא שפחה וישחרר

הבנים. אלא אי אמרת. טעמא דרבי טרפון דיעבד, אבל לכתחלה אסור, ודאי רבי שמלאי לא משיאו עצה שיגנוב ועבד עברי שמכרוהו ב"ד מותר בשפחה ולא מוכר עצמו [לעיל יד, ב], ולהכי נקט זיל גנוב. והוא הדין דמצי לאקשווי מי שרי לאינסובי עצה למגנב, אלא דהוה מתרין ליה דס"ל כו' אליעזר דאמר [שם] אפילו מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית. והאמר מר. במסכת ערכין [כט, א]. אין דין עבד עברי נוהג [אלא בזמן שהיובל נוהג]. דקרינן ביה עד שנת היובל יעבוד עמך [ויקרא כה, מן]. הלכה כרבי טרפון. דממזר נושא שפחה אפילו לכתחלה דאפילו איסורא דרבנן ליכא שלא גזרו על השפחה לממזר מפני תקנת בניו. **סליק פירקא. מתנאי**. עשרה יוחסין עלוי. כשעלו (לגולה) [בני הגולה]. חללי. כהנים שנולדו מן ה הפסולות לכהונה. חרורי. משוחררים. נתיני. גזעונים שמלו בימי יהושע ואמרין בריכות [נח, בן] דרודו גזר עליהם. לבא. כהני לויי וישראלי מותרים לשאת זה את זה. אבל חללה היא בלאו לכהן וגירות ומשוחררת ספק ונותן ניתנו. גירי. קסבר לא אקרר קהל.